

ZÁRÓBESZÁMOLÓ

a

„Hétköznapok és birodalmi politika a Köprülü-restauráció idején”
című projekt (OTKA K109070) eredményeiről

2013. november 1. – 2018. október 31.

Az NKFI (OTKA) által támogatott kutatási pályázatunk 2018-ban a végéhez ért. A beszámoló végén részletesebben bemutatott anyag magában foglalja Simon Reniger von Renningen konstantinápolyi állandó követ (1649–1666) válogatott jelentéseit Konstantinápolyból az 1649 és 1660 közötti időintervallumban. A végeredmény méretei a projekt tagjait is meglepték, hiszen egy pontosan 1443 oldalból álló kézirat jött létre, angol előszóval, bevezetővel, angol jegyzetekkel és a kiadási szabályzattal.

A pályázat összesen öt éven keresztül folyt. A munka oroszánrészt, a szövegek átírását Cziráki Zsuzsanna, Tóth Hajnalka és a pályázat megvalósításában szinte a kezdetektől részt vevő, azonban hivatalosan csak a pályázati idő legvégén csatlakozott Szabados János végezte el. A munka koordinálása, a megjelenésre kijelölt anyagok kiválogatása, az előzőleg készített tartalmi kivonatok eredetiekkel való összevetése és kisebb mértékben az átírás, valamint a bevezetés elkészítése Papp Sándor vezető kutató feladata volt.

A kutatás első évében a legfontosabb feladat a munkaeszközök beszerzése mellett a teljes anyag áttekintése volt. A résztvevő kutatók folyamatosan pályáztak más támogatási forrásokra, amelyek biztosították, hogy rendszeresen jelen lehessünk Bécsben. A levéltári kutatásainkat nagymértékben segítette dr. Fazekas István levéltári delegátus, aki maga kezdte el a teljes Turcica anyag darabszintű jegyzékének elkészítését. A pályázatunk érdekében egy gyors listát készített az átnézendő anyagról, amelyet Cziráki Zsuzsanna és Tóth Hajnalka olvasott elsőként végig. A Bécsi Magyar Történelmi Intézet igazgatója, dr. Szabó Csaba pedig lehetőséget adott arra, hogy Papp Sándor hónapokon keresztül egy-egy hetet kint tölthessen, hogy a jegyzeteket összevehesse az eredeti szövegekkel, és kijelölje a megjelentetésre szánt anyagot. Ezt követte a Simon Renigertől származó követjelentések (Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Staatenabteilungen Türkei I. [„Turcica”] gyűjtemény, 121–132. doboz) digitalizálása.

A tervezési fázisban a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában őrzött fekete-fehér mikrofilmeket akartuk digitalizáltatni. Menet közben azonban kiderült, hogy a HHStA-ban

lehetséges a szkennelés, illetve engedélyezték a fényképezést is. Így viszonylag mérsékelt költségvetéssel sikerült a teljes kiadásra kijelölt iratanyagot hazahozni. Emellett több bécsi kutatóút alkalmával egészítettük ki a dokumentumokat a Haus-, Hof- und Staatsarchiv és a Hofkammerarchiv gyűjteményeiből olyan dokumentumokkal, melyek a követküldés körülményeit, illetve intézményi és pénzügyi hátterét világítják meg.

Az átírások megkezdése előtt többször és részletekbe menően konzultáltunk Fazekas Istvánnal, aki maga is részt vett egy hasonló vállalkozásban (Hiller István vezetésével és Kerekes Dóra közreműködésével), Johann Rudolf Schmid von Schwarzenhorn rezidensi jelentéseinek kiadásra való előkészítésében. Útmutatásai alapján elsődlegesnek tartottuk, hogy egy nagyon alapos, lehetőleg mindenre kitérő, mégsem teljesíthetetlenül bonyolult forrásközlési szabályzatot állítsunk össze. Ezt a munkát elsősorban Cziráki Zsuzsanna készítette elő a legújabb német forráskiadások alapos áttekintése alapján. Ezután egy néhány napos értekezletre meghívtuk Prof. Dr. Arno Strohmeyert a Salzburgi Egyetemről, aki időközben az Osztrák Tudományos Akadémia Történeti Intézetének megbízott vezetője lett, és egy hozzánk hasonló kutatócsoportot vezet, amelynek célja Simon Reniger elődje, Alexander von Greiffenklau rezidens jelentéseinek kiadásra történő előkészítése. Strohmeyer professzorral és fiatal kollegáival nagyon intenzív munkakapcsolat alakult ki. Azon kívül, hogy megegyeztünk egy szinte teljesen azonos forráskiadási rendszer követésében, a salzburgi kollégák elvállalták a német nyelvű források átírásának az anyanyelvi lektorálását. Ez a segítség különösen a munka első szakaszában nagy segítséget jelentett. Mivel a kutatócsoport tagjai nem német anyanyelvűek, a többszörös összeolvasás és értelmezés sem helyettesíthette az anyanyelvi szakember segítségét. Meg kell azonban jegyezni, hogy a források feldolgozásának későbbi fázisában egyre kevesebb maradt a kérdéses szövegrészlet. Az előkészítő munkákat követően, a pályázatban foglaltaknak megfelelően, már az első évben elkezdtük a források átírását és ellenőrzését (121–122. doboz, 127. doboz).

A salzburgi kapcsolatnak egy másik eredménye az volt, hogy Papp Sándor doktorandusza, Szabados János, aki a projekthez kapcsolódó témán dolgozott, 2014. október és 2015. január közötti 4 hónapon keresztül Salzburgban dolgozhatott.

A kutatás első eredményeit a 2014 májusában Szentgotthárdon a vasvári béke 350. évi évfordulója alkalmából megrendezett konferencián és a 2014 októberében Budapesten tartott CIÉPO-konferencián közöltük előadások formájában (az előbbin: Tóth Hajnalka: Oszmán–Habsburg diplomáciai lépések a béke megújítására (1662–1664); az utóbbin: Cziráki Zsuzsanna: Decision Mechanism of the Imperial War Council in Vienna, as Reflected in the Election Procedure of the Resident Ambassador Simon Reniger von Renningen in

Constantinople, Tóth Hajnalka: 1664 yılında imzalanan Vasvár Antlaşması'nın koşulları ve ilgili dökümanlar). A CIÉPO-konferencián önálló szekciót képezett a Reniger-kutatócsoport egy korszakunkkal foglalkozó török kolléga kiegészítésével, Papp Sándor szekció vezetésével.

Projektünk második kutatási évében folytatódott a korábban kiválogatott és digitalizált levéltári anyag átírása. Ezzel egyidejűleg a projekt résztvevői további levéltári kutatásokat folytattak: Kurucz György a Londoni Állami Levéltárban az 1650-es évek angol–oszmán kapcsolataira vonatkozóan gyűjtött anyagot, Cziráki Zsuzsanna pedig a Dubrovnikai Városi Levéltárban folytatott kutatásokat a korszak raguzai–oszmán kapcsolattörténeti hátterének alaposabb megismeréséhez. Elkészült Kruppa Tamás az 1650-es évek erdélyi–lengyel–oszmán–Habsburg kapcsolattörténeti vonatkozású latin nyelvű forráskiadásának kézírata (*Okmánytár az erdélyi fejedelemség külkapcsolatai történetéhez 1649–1662*), ami szervesen egészíti ki Simon Reniger követjelentéseinek kiadását, és hozzájárul a korszak háttér-információinak mélyebb megértéséhez. A forráskiadás az eredeti pályázati anyag részét képezte.

Időközben a projekt vezetője megvédte az akadémiai doktori disszertációját, megjelentette az ebből készült kötetét (Papp Sándor: *Török szövetség–Habsburg kiegyezés – A Bocskai-felkelés történetéhez*. Károli Könyvek – L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2014.) és sikeresen megnyerte a professzori pályázatot, amelyet a Szegedi Tudományegyetem Történeti Intézetében írtak ki. Ugyanakkor átvette a tanszék irányítását és a Szegedi Tudományegyetem Történettudományi Doktori Iskola vezetését. Bár az akadémiai disszertáció alapvetően a 17. század elejével foglalkozott, az Habsburg–oszmán kapcsolatrendszer értelmezésében jól használható volt a 17. század közepéről származó ismeretanyag.

A projekthez kapcsolódóan ebben az évben jelent meg Cziráki Zsuzsanna: *Habsburg–oszmán diplomácia a 17. század közepén. Simon Reniger konstantinápolyi Habsburg rezidens kinevezésének tanúságai (1647–1649)* című tanulmánya (Századok 149 (2015) 4. sz. 835–871.), illetve Zur Person und Erwählung des kaiserlichen Residenten in Konstantinopel Simon Reniger von Renningen (1649–1666) tanulmánya az alábbi kötetben: Zsuzsanna Cziráki – Anna Fundárková – Orsolya Manhercz – Zsuzsanna Peres – Márta Vajnági: Wiener Archivforschungen. Festschrift für den ungarischen Archivdelegierten in Wien István Fazekas. (Publikationen der Ungarischen Geschichtsforschung in Wien Bd. 10.) Wien, 2014. 157–164.

A projekt résztvevői részeredményeiket konferenciákon és tudományos üléseken is ismertették. A kutatócsoport tagjai Papp Sándor vezetésével 2015 áprilisában egy önálló

szekciót alkottak az Edirnében megrendezett „Conference Tayyip Gökbilgin” elnevezésű konferencián (Trakya Üniversitesi, 2015. április 14–15.), amelynek témája Tayyip Gökbilgin professzor munkásságát érintette. A szegedi szekcióban Cziráki Zsuzsanna: How to choose an ambassador? Notes on the Selection Procedure of Simon Reniger for Representative Habsburg's at the Sublime Porte (1649–1666), Tóth Hajnalka pedig 1664 yılında imzalanan Vasvar Antlaşması'nın koşulları ve ilgili dökümanlar címmel tartottak előadásokat. Ezen kívül Cziráki Zsuzsanna: Language Students and Interpreters at the Mid-seventeenth-century Habsburg Embassy in Constantinople (Conference Splendid Encounters IV. Budapest MTA, 2015. szeptember 25–26.) címen, illetve Papp Sándor: Barcsay Ákos a nagyvezír előtt (Tudományos ülés Ivanics Mária születésnapja alkalmából. Szeged, 2015. október 2.) címen tartott előadást a projekt témájából.

Projektünk harmadik kutatási évében folytatódott a korábban kiválogatott és digitalizált levéltári anyag átírása. Az átírások a 121-től a 129. kartonnal bezárólag elkészültek, ezzel egyidejűleg a 121–126. karton jelentéseihez elkészültek a regeszták is. A dokumentumokhoz kapcsolódó jegyzetapparátust folyamatosan készítettük.

A projekt résztvevőjeként Cziráki Zsuzsanna Bécsben és Kolozsvárott, Tóth Hajnalka Bécsben végzett további levéltári kutatásokat, Papp Sándor pedig kolozsvári kutatóútja mellett Cambridgeben, Oxfordban és Londonban gyűjtött anyagot az projekt időszakára vonatkozó oszmán–angol kapcsolatok pontosabb megismeréséhez. Az utóbbi tanulmányút az előzetes kutatási tervben szereplő, Kerekes Dóra számára tervezett párizsi kutatóút helyett valósult meg. A párizsi anyaggyűjtést egyéb úton pótoltuk.

A projekthez kapcsolódóan a kutatócsoport tagjai, külső támogatói és az együttműködő Salzburgi Egyetemen a Prof. Dr. Arno Strohmeier által vezetett kutatócsoport tagjai részt vettek a 2016. május 26–28-án Szegeden közös szervezésben megvalósult Netzwerk der Diplomatie, Habsburgische Gesandte an der Hohen Pforte elnevezésű szakmai workshopon Szegeden. A kutatócsoport tagjainak itt elhangzott előadásai: Cziráki Zsuzsanna: Überlappungen im Verbindungsnetz von Johann Rudolf Schmid und Simon Reniger; Papp Sándor: Türkische Funktionäre im Informationsnetz Simon Renigers; Tóth Hajnalka: Ein Gefangenenaustausch im Spiegel des Beziehungsnetzwerks der Gefangenen. Formale und informale Netzwerke an der ungarischen Militärgrenze angesichts der Berichte von Simon Reniger; Kruppa Tamás: Informationsnetzwerke Venedigs in der osmanischen Hauptstadt zur Zeit Simon Renigers. Cziráki Zsuzsanna ez évben Prágában tartott, projekthez kapcsolódó előadása: The Mid-Seventeenth-Century Career of a Resident Ambassador of the Habsburg's at the Ottoman Porte címmel (Splendid Encounters V. Prága, 2016. szeptember

28–október 1.) Szintén Cziráki Zsuzsanna tartott ismeretterjesztő előadást a projektről Bécsben *Ein habsburgischer Diplomat in Konstantinopel – zur Person des kaiserlichen Gesandten Simon Reniger (1649–1666)* címmel (2016. március 3.).

A Simon Reniger követjelentéseihez kapcsolódó legfrissebb kutatásokat tükrözi az *Aetas* történettudományi folyóirat 2016. évi 3. száma, amit Tóth Hajnalka szerkesztett, és ami az alábbi, projekthez kötődő tanulmányokat tartalmazza: Cziráki Zsuzsanna: *Követ vagy szélhámos? A Habsburg-diplomácia útvesztői egy konstantinápolyi gyilkosság tükrében* (*Aetas* 31 (2016) 3. sz. 22–39.); Kruppa Tamás: *Velence információs csatornái és portai kapcsolatrendszere a kandiai háború időszakában* (*Aetas* 31 (2016) 3. sz. 93–98.), Papp Sándor: *Egy Habsburg-követ, Simon Reniger oszmán kapcsolathálózata Konstantinápolyban. Vezírek, muftik, magyar renegátok* (*Aetas* 31 (2016) 3. sz. 40–52.). A *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* folyóiratban jelent meg Tóth Hajnalka: „*Unutulmuş Biriyim*” – 17. *Yüzyıl Ortasında Macar Süvari Subay ile Budinli Türk Çavuşun Serbest Bırakılma Hikâyeleri* (*Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi/The Journal for South-Eastern Studies* 24. (2013[2017]) 2. sz.) című tanulmánya is, illetve Cziráki Zsuzsanna *Language Students and Interpreters at the Mid-Seventeenth-Century Habsburg Embassy in Constantinople* című munkája (*Theatrum Historiae, Historical Journal of the University of Pardubice*, 27–44.)

Egyetemi oktatói tevékenységünkhöz kötődően arra törekszünk, hogy kutatási eredményeink és azok kutatásmódszertani háttere az oktatásba is beépüljön. Ennek megfelelően Cziráki Zsuzsanna rendszeresen tart szövegolvasási gyakorlatokat a Szegedi Tudományegyetemen, ahol Simon Reniger követjelentéseinek kiadása is a tananyag részét képezi, és fontos szerepet kap az utánpótlásnevelésben. Továbbá kapcsolatot építettünk ki a Bécsi Tudományegyetem Kelet-Európai Történelem Tanszékével, ahol Marija Wakounig és Jens Oliver Schmitt szemináriumain Cziráki Zsuzsanna tartott előadást, illetve vezetett kutatásmódszertani gyakorlatot ebben a témában 2016. október 17. és 21. között. A Bécsi Egyetem meghívásából Papp Sándor tartott nyilvános előadást a Kelet-Európai Intézetben *Die ungarische Krone zwischen den Habsburgern und den Osmanen* címmel 2016. október 18-án.

Projektünk negyedik kutatási évében befejeztük Simon Reniger rendszeres jelentéseinek átírása Elkezdődött a regeszták és jegyzetek angol nyelvre történő fordítása is. A projektben vállalt forráskiadás előkészületeire kutatócsoportunk előzetesen egy év haladékot kapott, így a munka befejezését 2018. október 31-re ütemeztük át.

A projekt résztvevőjeként Cziráki Zsuzsanna Bécsben (2017. március 13–19. és május 15–június 15.), Tóth Hajnalka Kolozsvárott (2017. április) és Bécsben (2017. október 1–31.), Papp Sándor Kolozsvárott (2017. április), Isztambulban (2017. június) és Bécsben (2017.

október 1–31.) folytatott a projekthez kapcsolódó kutatómunkát. A bécsi kutatóutak egyrészt a szövegkiadásunk problémás szöveghelyeinek tisztázása miatt, másrészt a jegyzetapparátus elkészítéséhez voltak nélkülözhetetlenek, ahogy a széleskörű háttér-információk felgyűjtése is szükségesnek mutatkozott.

A projekthez kapcsolódóan kutatócsoportunk tagjai – Cziráki Zsuzsanna és Papp Sándor, továbbá Szabados János – az együttműködő Salzburgi Egyetem Prof. Dr. Arno Strohmeyer által vezetett kutatócsoportjának tagjaival közösen részt vettek egy, a Bécsi Tudományos Akadémia által szervezett szakmai továbbképzésen, ami a kutatócsoport későbbi digitális forráskiadási terveinek előkészületeihez nyújtott rendkívül hasznos ismereteket (Digitale Editionstechniken, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Bécs, 2017. okt. 2–6.). A projekt korábbi éveire hasonlóan kutatócsoportunk tagjai konferenciákon és nyilvános előadásokon ismertették kutatási eredményeiket: Cziráki Zsuzsanna: *Hungarian Elements in the Habsburg-Ottoman Diplomacy in the Sixteenth and Seventeenth Centuries (Performance of Diplomacy in the Early Modern World. Universidad de Granada – Don Juan Archiv Wien, Bécs)*, *Secret Diplomacy Between Madrid and Vienna in the Context of a Mid-seventeenth-century Homicide in Constantinople (Diplomatic correspondence and information exchange. Nova Unversidad de Lisboa, Lisszabon)*; Papp Sándor: *Magyar királyok és Habsburg császárok békéi az Oszmán Birodalommal (Az Oszmán Birodalom és Magyarország kapcsolattörténete. Szakmai workshop, Szeged, 2017. szeptember 7–8.)*, *Christliche und muslimische Symbole der ungarischen Staatlichkeit (Universität Mainz, Turkologie, Mainz, 2017. május 23.)* és *Ungarn im Schatten der Osmanen. 2017. 11. 16. Universität Wien.*; Tóth Hajnalka: *The circumstances and documents of the Peace of Vasvár. Archivum Ottomanicum 34 (2017) 243–256.* és *A vasvári békekötésig vezető út. Oszmán–Habsburg diplomáciai lépések a béke megújítására, 1662–1664.* In: *A szentgotthárdi csata és a vasvári béke. Oszmán terjeszkedés – európai összefogás. Szerk. Tóth Ferenc–Czigány Balázs. Budapest, 2017. 319–338.*

Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az elmúlt években Papp Sándor doktoranduszhallgatója, Szabados János segítette a kutatócsoport munkáját, akinek a disszertációja egy Hans Caspar nevű császári levelező, illetve egyben kém pályafutását dolgozza fel, és amiben a legalaposabban mutatja be a császári levelezőrendszer és kémhálózat működését. Ez a téma szorosan kapcsolódik a projektünk tematikájához és forrásbázisához.

A projekt futamideje alatt sok változás történt mind a kutatócsoport munkájában, mind pedig a párhuzamosan folyó oktatási tevékenységben. A SZTE BTK Középkori és Kora Újkori Tanszékének holdudvarában tevékenykedő fiatal kutatók, doktoranduszhallgatók, újonnan

PhD fokozatot szerzett szakemberek munkaközösségére, illetve a Reniger-projektben résztvevő kollégákra építve Papp Sándor Támogatott Akadémiai Kutatócsoporti pályázatot adott be 2016-ban, amelyet sikeresen megnyert. A kutatócsoport elsődleges feladata, hogy a 15. századtól kezdve a 18. század első feléig kiadja az oszmán szultánok magyar királyokkal, illetve Habsburg császárokkal kötött békéinek török és latin szövegeit. A Reniger-projekt eredményei összekapcsolódnak a második kutatási pályázattal, elsősorban azért, mert a Reniger-jelentésekből, illetve bécsi mentora, Johann Rudolf Schmid von Schwarzenhorn internunciusi (1649) és főköveti (1651) jelentéseiből, továbbá a bécsi Udvari Haditanács és az uralkodó, III. Ferdinánd követutasításáiból részletes képet kapunk a 17. század első felének béketárgyalásairól, a konfliktusmenedzselés módszereiről, a békeszerződések véglegesítésének eljárásairól. A Reniger-projekthez kapcsolódóan disszertációt író Szabados János is részese lett az új kutatócsoportnak, és fiatal kollégáival már a futamidő elején önálló forráskiadvánnyal léptek elő: Brandl Gergely – Göncöl Csaba – Juhász Krisztina – Marton Gellért Ernő – Szabados János: *Válogatott források az 1627. évi szőnyi békekötés történetéhez*. *Lymbus. Magyarisztudományi Forrásközlemények* 15 (2017) 151–204. Ezt követően, 2018-ban egy oszmán–Habsburg diplomáciatörténeti tanulmányt is megjelentettek: Brandl Gergely – Göncöl Csaba – Juhász Krisztina – Marton Gellért Ernő – Szabados János: *Kommunikáció és híráramlás. A Habsburg-oldal tárgyalási stratégiája az 1627. évi szőnyi békekötés során*. *Aetas* 33 (2018) 4. sz. 103–119.

A Reniger-projekt elkezdése óta a szegedi történész doktori képzésben is újabb változások történtek, a Stipendium Hungaricum anyagi segítségével három külföldi hallgató kezdte meg Papp Sándor vezetésével az angol nyelvű tanulmányait, kialakult egy, a kora újkori kutatásokra épülő angol nyelvű doktori irány. A projekt munkatársai közül Tóth Hajnalka is aktívan részt vesz a külföldi hallgatók mentorálásában, tavalytól pedig elkezdte az első doktorandusszal való foglalkozást. A Reniger-forráskiadás pozitív hatásának értékelem, hogy a munka során megszerzett tudás beépül az oktatásba a doktori képzés szintjén is.

A pályázat utolsó évében tovább folyt az átírások több körben folyó összeolvasása az eredeti szövegekkel. Ez a munka még akkor is folytatódni fog, ha a pályázatot hivatalosan véglegesen befejezzük. A regeszták és a bevezetés angol fordítása szintén ebben az utolsó évben valósult meg. A pályázat záró rendezvénye Bécsben, a Collegium Hungaricumban szervezett nemzetköz workshop keretében zajlott: *Quellen zur habsburgisch-osmanischen Diplomatie – interdisziplinär: Alte und neue Methoden der Analyse / Sources of Habsburg-Ottoman Diplomacy – Interdisciplinary: Old and New Methods of Analysis*. Collegium Hungaricum Wien, 27–28. September 2018.. Partnereink a következők voltak: Universität Salzburg,

Balassi Institut Collegium Hungaricum Wien, FWF Der Wissenschaftsfonds, Universität Graz és az Institut für Neuzeit- und Zeitgeschichtsforschung (Österreichische Akademie der Wissenschaften). A zárórendezvényen a partner kutatócsoport vezetője, Arno Strohmeyer professzor és Papp Sándor a vitákban és a szekciók vezetésében vettek részt, míg Cziráki Zsuzsanna *Memoria und Autorität – Das Grab des kaiserlichen Residenten in Konstantinopel als Hinweis für Rangkonflikte europäischer Mächte anhand eines Beispiels aus dem 17. Jahrhundert*, Szabados János pedig *Die Entwicklung und Rolle der „Geheimen Korrespondenz“ in den Kommunikationskanälen zwischen Wien und Konstantinopel (1624–1658)* címmel tartottak előadást.

A fenti mellett Cziráki Zsuzsanna egy másik konferenciaelőadást is tartott Bécsben az alábbi címmel: *Negotiation techniques and strategies of the Habsburg diplomacy at the Sublime Porte during the peace negotiations of 1649* (Universität Wien, Institut für Geschichte, Bécs, 2018. február.)

A projekt futamideje alatt két *Aetas* számot szenteltünk a korszaknak és a Reniger-tematikának, melyet Tóth Hajnalka és Papp Sándor szerkesztett (31. évf. (2016) 3. szám és a 33. évf. (2018) 4. szám.), illetve egy tanszéki aktát, amelyben a kutatócsoport három tagja publikált (Papp Sándor (szerk.): *Acta Universitatis Scientiarum Szegediensis Acta Historica Tomus 142* (2018)). Továbbá előkészület alatt áll egy *Chronica* szám, amelyet Cziráki Zsuzsanna szerkeszt, amelyben a salzburgi és a szegedi kutatócsoportok tagjainak munkái jelennek meg német nyelven.

Az utolsó évben tovább folytak a levéltári feltáró munkák, Cziráki Zsuzsanna (Bécsben), Szabados János (Bécsben), Papp Sándor (Bécsben és Isztambulban) és Tóth Hajnalka (Isztambulban) gyűjtötte a témára vonatkozó kiegészítő adatokat. Továbbfejlesztettük a nemzetközi és hazai kapcsolatainkat is. Papp Sándor előadással vett részt két olyan konferencián, ahol a projekt eredményeit ismertette (Köprülü Mehmed erdélyi hadjárata és Barcsay Ákos, 1658. Miskolc, MAB Székház. Miskolc, 2018. április 25.; Habsburg, Macar (Erdelli) Elçilerin Gözüyle İstanbul. VI. Uluslararası Osmanlı İstanbulu Sempozyumu. 11–13. Mayıs 2018, İstanbul, 29. Mayıs Üniversitesi.). A török nyelvű konferencián a 17. század közepi követjelentések Isztambul-képét mutatta be. Mindkét előadás anyaga kiadás előtt áll, jelezve, hogy az OTKA pályázati támogatásával valósulhatott meg. Ugyanakkor kihasználva a SZTE BTK Középkori és Kora Újkori Magyar Történeti Tanszéke Erasmus kapcsolatrendszerét, a projekt két munkatársa, Cziráki Zsuzsanna és Tóth Hajnalka tartott előadásokat angol és török nyelven az Isztambuli Egyetem MA és doktori hallgatóinak.

Az elmúlt évben az alábbi tanulmányok jelentek meg vagy készültek el: Cziráki Zsuzsanna: *The Memory of Authority – Notes on the grave of a Habsburg Ambassador in Constantinople from the Year 1654* (In: Gábor Kármán–Robert Born (Ed.): *Die Pforte der Glückseligkeit beschreiten – Entering the Gate of Felicity* (megjelenés alatt)); *Old and New Trends in the Study of Habsburg-Ottoman Diplomatic History* (Don Juan Archiv Vienna, Hollitzer Verlag Wien, megjelenés alatt); *Hungarian Elements in Early Modern Habsburg-Ottoman Diplomacy* (Don Juan Archiv Vienna, Hollitzer Verlag Wien, megjelenés alatt).; „*Mein gueter, väterlicher Maister*” – *Wissensübertragung unter Diplomaten in der kaiserlichen Interessenvertretung an der Hohen Pforte aus der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts.* (Chronica, megjelenés előtt, 2019/19.) és *Negotiation techniques and strategies of the Habsburg diplomacy at the Sublime Porte during the peace negotiations in 1649.* In: Dorothea Nolde et al.: *Conflict Management in Modern Diplomacy 1500-1914* (megjelenés alatt).; Papp Sándor: *Türkische Bekanntenkreise eines Residenten in Konstantinopel (Türkische Funktionäre im Informationsnetz Simon Renigers)* (Chronica, megjelenés előtt, 2018); Tóth Hajnalka: *Mennyit ér egy magyar lovas hadnagy? – Egy rabkiváltás története diplomácia-történeti kontextusban a 17. század közepéről* (Századok 152 (2018) 2. sz. 247–284.); Papp Sándor: *Az ellenreformáció ellenhatása: A felkelő rendek szándéknyilatkozata az Oszmán Birodalomba való teljes behódolásra. (Erdélyi- Habsburg-oszmán diplomácia)* Rekatolizáció a Uhorska Spoločnosť v 17. – 18. storičí. Rekatolizáció és a magyar társadalom a XVII – XVIII. században. Ed.: Peter Kónya, Vydaval'stvo Prešovskej univerzity, Prešov, 2016. (2018) 371–394.; Papp Sándor: *Az Oszmán Birodalom, a Magyar Királyság és a Habsburg Monarchia kapcsolattörténete a békekötések tükrében (Vázlat és adatbázis).* Aetas 33 (2018) 4. sz. 86–99.; Papp Sándor: *Konstantinápoly eleste a magyar forrásokban és a történetírásban.* Acta Universitatis Scientiarum Szegediensis Acta Historica Tomus 142 (2018) 41–60.; Szabados János: „*Wollen sie mir dießes haltung, woll und guett, wo nicht, sage ich meinen dienst auff*” – *Johann Rudolf Schmid haditanácsos és Hans Caspar budai kém patrónus-kliensi (?) kapcsolata.* Acta Universitatis Scientiarum Szegediensis Acta Historica Tomus 142 (2018) 65–80.; Szabados, János: „*Ich awer befleise mich, daß ih sie beidte zue nahbarn mahen khan.*” – *Die Karriere des deutschen Renegaten (Hans Caspar) in Ofen (1627–1660) im politischen und kulturellen Kontext.* Teil I–II. (PhD disszertáció, témavezető: Prof. Dr. Sándor Papp); Szabados János: *Habsburg–Ottoman Communication in the Mid-17th Century – The Death of Imperial Courier Johann Dietz. A Case Study.* Journal of Ottoman Studies 53 (2019); Brandl Gergely – Szabados János: *A Janus-arcú diplomata – Marino Tudisi raguzai kém/besúgó/tolmács/diplomata életútja supplicatiója tükrében.*

Levéltári Közlemények 89 (2018); Papp Sándor: *Ungarn im Schatten der Osmanen (Wechsel der regionalen Grossmacht zu osmanischen Provinzen)*. (Leadva a Bécsi Egyetem Kelet-Európai Intézetébe szerkesztett egyetemi tankönyv egyik fejezeteként.); *Habsburg, Macar Elçilikleri ve İstanbul hakkındaki Kanaatleri*; (Leadva az isztambuli várostörténeti konferenciakötetbe); *Amikor a nagyvezír választott fejedelmet Erdélynek: Köprülü Mehmed pasa audienciája 1658-ban*. (Leadva a Miskolci Egyetemre, kiadása 2019-ben várható).

A pályázati időszak részletes bemutatását az indokolja, hogy ezen keresztül láthatóvá váljon az a nagyon összetett szakmai munka, amelynek a biztosításához a pályázati támogatást felhasználtuk. A beszerzett eszközök és a tanulmányutak megvalósítása mellett a támogatás elsősorban a két projekttag, Cziráki Zsuzsanna és Tóth Hajnalka fizetését fedezte. A befektetett anyagi ráfordítás a projekt elsődleges célja, a követjelentések kiadásra való előkészítése mellett nagyszámú hazai és nemzetközi konferencián való szereplést, tanulmányt, könyvfejezetet és egy német nyelvű disszertációt eredményezett.

Végül bemutatom magát az elkészült szövegtörzset, amelynek címe: *Everyday Life and Imperial Politics in the Köprülü Era. Reports of the Resident Envoy, Simon Reniger from Constantinople to the Vienna Court (1649–1660)*, eds: Sándor Papp, Zsuzsanna Cziráki, Hajnalka Tóth, János Szabados), Szeged, 2018, 1443 pages) (3.920.576 n).

A bevezető címe: *Habsburg Diplomacy and Constantinople*. Az első egység egy rövid bevezető, amely a téma kutatástörténeti előzményét tekinti át (Introduction pp. 2–4.). Ezt követi az első fejezet, amely bemutatja Simon Renigert és a Habsburgok keleti diplomáciáját az 1640–50-es években (*The permanent envoy of the Habsburg Monarchy in Constantinople, Simon Reniger* 5–11.). Ezt követően egy diplomáciatörténeti fejezet következik, amelyben arra a kérdésre keressük a választ, hogy az európai és az oszmán hivatali hierarchiában miképpen tekintettek a Konstantinápolyban megjelent követekre, milyen típusú hierarchiai rendet követett a Habsburg-udvar a követek tekintetében, és milyen az oszmán, és hogy mennyiben volt a két rendszer egymással kompatibilis. Ennek a fejezetnek a megírásához nagy segítségünkre volt az az Isztambulban feltárt forrásbázis, amely kiegészítette a Habsburg Monarchia területét fennmaradt iratanyagot és az oszmán krónikákat (pp. 12–21.). A következő fejezet a jelentések egyik legtöbbet érintett kérdését tekinti át, a két anyaszultána egymás elleni küzdelmét, amely egyrészt befolyásolta az Oszmán Birodalom történetét, másrészt máig hatalmas szakmai és nem szakmai érdeklődést is kiváltott (*Life in the Saray and the Life-and-Death Struggle between the Valides*, pp. 22–26.). Az utolsó fejezet arra keresett választ, hogy a tárgyalt korszak 15 egymást követő nagyvezírét miképpen mutatta be

Reniger. A vizsgálat célja az volt, hogy a nagy reformokat elindító nagyvezír, Köprülü Mehmed elődeinek intézkedéseit Reniger szemszögéből tekintsük át, láttatva, hogy az 1656-ban hatalomra került pasa mennyiben tudott elődei intézkedéseire építeni, illetve miben állt sikerének személyes motívuma (*Grand Viziers and the resident envoy*, pp. 27–43.) A Cziráki Zsuzsanna által összefoglalt kiadási szabályzat zárja a bevezető részt (*Rules for Transcription*, pp. 43–44.) A következő fejezet a publikálásra előkészített okmányokat tartalmazza (*Documents*, pp. 45–1443.)

Minden jelentés kiadása a dokumentum számából és a levéltári jelzetből álló fejléccel kezdődik (*1. Simon Reniger to Ferdinand III. Constantinople, 20th of May 1649; ÖStA, HHStA Wien, Staatenabteilungen, Türkei I, Kt. 121, Konv. 1, fol. 101r–101v.*) Ezt követi egy változó hosszúságú regeszta, amely pontokba foglalva mutatja be a közölt jelentésben olvasható témaköröket (például: *[1] Reniger expresses his thanks that His Majesty entrusted him with the representation. [2] Johann Rudolf Schmid introduced him to the duties and managed to get Ottoman potentates to recognize and accept him. [3] However, since it is necessary to obtain respect at the western countries' embassies to the Sublime Porte, the resources provided by His Majesty will not be sufficient, so he is asking for money or orders for Schmid to present him at the Sublime Porte.*).

Ezt követi magának a szövegnek a közlése a regesztában jelölt témakörök szerinti bontásban, amelyet szintén számozással jeleztünk. A közölt okmányok száma 373.

Végezetül szeretnénk megköszönni a lehetőséget, hogy az OTKA (NKFI) éveken át biztosította azt az anyagi háttérrel, amelynek segítségével egy ilyen széles forrásbázison alapuló forráskiadás elkészülhetett. Mint a fentiekben is látható, az ötéves támogatás nem csak a vállalt feladat teljesítését eredményezte, hanem azt is, hogy a projekt résztvevői bekerültek a hazai és nemzetközi tudományos vérkeringésbe. A projekt biztosította az utánpótlásnevelést, és azt is, hogy újabb kutatókkal kiegészítve sikeresen szerepelhetett más pályázatokon. Úgy véljük, hogy mindez, vagyis egy szerves fejlődés elősegítése is egy sikeres pályázat eredményei közé sorolható.

Szeged, 2018. november 30.

Üdvözlettel

Prof. Dr. Papp Sándor

kutatócsoport-vezető

